

REGUŁKA (27) *sb f i m*

f (25), *m* (2) [*w znac. 2.*].

e oraz *a jasne*.

sg N regułka (2). ◊ *G* regułki (7). ◊ *A* regułkę (6). ◊ *I* regułką (2). ◊ *L* regułce (1). ◊ *pl N* regułki (2). ◊ *G* regułek (5). ◊ *A* regułki (2).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

1. Dem. od „reguła” ‘zasada, norma, prawidło, przepis’ (25) : Chcę tedy áby Dworzánin nález/ gdy cožkolwiek czynić/ ábo mowić będzie/ miał zówdy w pámięci niektóre regułki/ ktore y ná káždą rzecz lie zgodzą/ y zamykaią ná krothce w łobie/ to wšytko/ co mnie powiedzieć należy. *GórnDworz I6*; The regułki w.m. zdami lie iż niewiele komu pomogą *GórnDworz I6*; Toć ia więcey dáć ná rozum nie vmiem/ áni inych regułek wiem/ okrom tych ktorem iuz wyliczył. *GórnDworz K5, I3v, I4, I7v, N8, N8v; CzechEp 160*; Do rzeczy tedy przyštępując/ X(iądz) K(anonik) dowod o Papielkiewy zwirzchności/ ktorą ná Piotrowey powadze y władzy vbudowác chciał/ trzeba nam porządnie rozebrác/ á o tey rzeczy rozdzielnie mowić/ wedle oney regułki/ *qui bené dividit bené docet. NiemObr 31*; Kto ná nie [*na rozmaicie przypadające święta*] Regułek nie ma/ Almánáchow niech fię trzyma. *LatHar ++7*; [ále my przypátrzyliśmy sye temu, że Hippocratis regułki nie mylą nas nigdy *OczkoPrzymiot 288*].

Zwrot: »regułkę dáć« (1): á wízakož thá kthorám ia náukę ábo regułkę dáł/ zydzie lie też widzimi lie tu do tego: [...] *GórnDworz I6v*.

Wyrażenie: »regułka krotka« (1): tu małz regulki barzo krotkie poznawania vriny z niektorich oblikow. *FalZioł V 14*.

Szeregi: »nauka abo regułka« (1): *GórnDworz I6v cf Zwrot*.

»regułki i terminy« (1): że iey [*prawdy zbawiennej*] y ci ktorzy fię też rádži o znáomości Božey z pilnością wywiáduią/ obaczyć iefcže cále iáko przyštoi do końcá nie mogą. A to dla tego nawięcey/ że fię onych filozowfkich regułek y terminow práwie z mlekiem mácierzynfkim/ ták opili/ że fię z nich wyřzumác nie mogą *CzechEp 9*.

α. W odniesieniu do spraw związanych z religią, zwykle peior. (5) : przetož mi fię zdáło zá rzecz łufzną y przyřtoyną rzecz tę [*tj. przypowieř o pszenicy i kákolu*] tym więcey obiášnić [...]: á to przeciw wykřetom pořednieřszych Zofiřtow: więcey Pogáńfkich regułek/ á niř iářnych řwiádectw łowá Božego pilnuiących y żywáiących. *CzechEp 35*; Ale y to twierdzi indziej wedle oney ich dawney regułki *tres vidit unum adorauit, iż v Abráhámá był y oćiec y fyn y duch ř. CzechEp 184*; A niech to káždy wie/ żeć on [řw. *Ireneusz*] nic niewiedział o regułce Papielkiewy potym nie rychło wymyřloney/ ktorą zowią *communicationem idiomatum CzechEp 246, 147, 261*; [Co žeby tym řnádniey fię im [*heretykom*] powodziło/ Regułki oney/ [...] żywáią: Iř fkoro iářny text Piřmá řwiętego przeciwo łobie obaczą/ zárázem do rozmaitych [!] figur řie vdawáią *GrodzPraw 103*].

β. Zasada prawna (4) : Dam ná przykřad regułkę wyřpoconą owę [...]: *Volenti* (mowią) *non fit iniuria. KlonWor 66*.

Wyrażenie: »regułka prawna« (3): godžiło fię było/ wedle oney regułki práwney/ *Actor quod ařserit probet I.M. X(iądz) K(anonik)* dowieř tego/ y to pokazác [...]/ że Papięz nie iefł Antychřřtem

CzechEp 384; Więc lię ową regułką wymawiaćie prawną: Choć święta śprawiedliwość krzywdę ćierpi iáwną: *Quod iure fit, iustè fit*. Gdyż inźe iest Prawo/ A inźa Spráwiedliwość. *KlonWor* 64, 4.

γ. Zasada gramatyczna, językowa (2) : Dla czego [tj. z powodu braku czasu terażniejszego w języku hebrajskim] mędrfzy regułkę tę wynáleźli/ iż czas przyźły zamyka w łobie/ y ninieyźy y przeźły y przyźły czás. *CzechEp* 68.

regułka na co (1): Ná to [pisownię i oraz y] iest regułká v mnie, że po c/ cz/ ł/ dz/ dź/ rz/ łz/ ź/ nigdy nie idzie proftè i/ iedno tępè y. *JanNKar* G2v.

2. n-pers Nazwisko (2) : anym naymu wziął oth thego tho regulky thako my bog pomozy. *ZapWar* 1528 nr 2458.

Zestawienie: »Mikołaj Regułka« (1): yakom ya nyeprzyyął swyadestwa dosthathecznego oth pana doctora hy oth hynych dobrych ludzy [...] oth ktorych esz chcial wiedziecz hy slysecz sviadestwo ho hvczynyenye przyschiagy na oprzą którą then tho doctor huczynyl na pozew hy na zalobą sliachathnego mykolayą [!] regulky skomornyk *ZapWar* 1528 nr 2458.

KO